Marosi Lajos

Mint ki hazajött

Előbb úgy volt, hogy kerek jubileumára jelenik meg első magyar nyelvű kötete, a *Karácsonyi folyosó* (azonos számú költeménnyel), s utazását ahhoz igazítja. De teltek-múltak az évek, ezért a kéziratot kétszer is ki kellett egészíteni egy-egy versel. Jutott hát idő magyarországi programjának tervezgetésére. Én is fogalmaztam javaslatokat, különböző idejű itt-tartózkodás esetére gazdagokat és visszafogottakat. Fordítójaként és tisztelőjeként ismerem történelmi és irodalmi érdeklődését, de nem volt könnyű ezeknek helyszíneket megfeleltetni, mivel a nándori vár vagy a Duna jege nem jöhetett számításba, a parlamenti látogatás megszervezése is körülményes egy kicsit, bár hozzákezdtem. (Azt nem tudhattam, hogy olyan költők lesznek a budapesti vendéglátói, akiknek dolgozószobája van a Magyar Írószövetségben és az Országházban.) Amikor már a zsebében volt a vízum és a vonatjegy, csak azt kérte, hadd tegyen egy-egy szál virágot Hunyadi János, Kapisztrán János és Nagy Imre emlékművére.

Leonyid Volodarszkij

Leonyid Volodarszkij költő, író, műfordító 2012 nyaráig – hatvankét éves koráig – nem járt Magyarországon. Mint ahogy más irányban se lépte át Oroszország határát. Lehet-e hálásabb feladat, mint egy külföldet nem járt, ám Magyarország iránt ennyire elkötelezett embernek a hazánkat megmutatni? Vagyis belőle egy villanásnyit. Fordító barátaink és az ő barátaik segítségével a fővárosi rendezvényeken kívül a költő eljutott egri és székesfehérvári könyvbemutatókra is, no meg Bogácson töltött egy hosszú hétvégét – ott legalább írói kötelezettségek nélkül, egyetlen macskával.

A kisvártatva megszületett, itt következő versek tanúsítják, hogy a költő csak látszólag kapcsolódott ki, valójában ott munkált Leonyid minden magyarországi lépésénél és pillantásánál, nappal és éjjel. Neki még azok is megjelentek, akiket más nem szokott látni. A személyes élményeket – mint eddig minden magyar vonatkozású Volodarszkij-vers esetében – felesége, a nyelvünket kiválóan beszélő Olga Volodarszkaja egészítette ki olvasmányaival és tapasztalataival. Ebben a válogatásban is akad ilyen közvetett élmény.

Kortárs költő versét anyanyelvünkre átültetni könnyebb is, nehezebb is. Könnyebb, mert a fordító kérdezhet, ha bizonytalan egy-egy rész értelmezésében. Nehezebb, mert állnia kell a szerző szigorú tekintetét, feltéve, hogy bemutatja neki a fordítást. Mi így működünk együtt Leonyiddal és Olgával. Csakhogy a személyes magyarországi élmények által ihletett versek olyan problémákat is felszínre hoztak, amelyek közös munkánkban korábban nem fordultak elő: nevek értelmezése és a két nyelv szemléletének eltérései. A Margit név szokatlan az orosz fülnek, mert nem a-ra végződik, a rigó pedig egyenesen nevetséges, mert az oroszok számára egy állat neve nem végződhet o-ra, nem lehet semleges nemű. (Fordító barátomnak Lopó kandúr nevével se lehetett könnyű dolga…)

Az *Ó utca* című vers fordításáról már majdnem lemondtam, annyira másként értette Leonyid az O szót, mint az utca hajdani névadói. Olgával leveleztünk erről: „Leonyid nagyon aggódik, hogy az *Ó utca* című vers lefordíthatatlan a címszó jelentése miatt. Ezt a verset tartja a legjobbnak, és véleménye szerint minden nyugat-európai ember (a magyart kivéve) ezt a betűt nullaként értelmezné, ahogy ő is… Kár, hogy aligha tudod lefordítani, az nagy veszteség lenne…” Némi töprengés után felsejlett előttem a megoldás, s bizakodva végeztem el a szokásos fordítói procedúrát, majd az eredményt elküldtem Volodarszkijéknak: „Kellett egy fogás, egy trükk, hogy a rövid o és a hosszú ó közötti különbséget feloldjam. Ezért fűztem a vers végére fordítói post scriptumot. Ez ironikus ugyan, de hadd tudja az olvasó, hogy mi is tudjuk.” A Moszkvából érkezett jóváhagyó, sőt lelkes válasz után is tisztában vagyok vele, hogy minél kevesebb a lábjegyzet, annál nyugodtabb lehet a fordító szakmai lelkiismerete.

Örülök, hogy Volodarszkij eljött, s szinte úgy volt itthon, mintha otthon lett volna. (Na, ezt fordítsa le oroszra lábjegyzet nélkül!)